

AZ ÁLLAMI GAZDASÁGOK ÉS A HALÁSZATI TERMELŐSZÖVETKEZET FEJLŐDÉSE SZEGEDEN 1949—1975 KÖZÖTT

FÓRIZS SÁNDOR

1. A Szegedi Állami Gazdaság szerveződése és fejlődése

Az állami gazdaság 1949-ben Kiszombor határán alakult. Fejlődésének különböző szakaszaiban hol tangazdasági feladatokat töltött be, hol pedig a Sertéstenyész-tő és Hízoló Vállalat gazdaságaként sertéstenyész-tő és hízoló feladatokat látott el. Később a felszabadulás előtti hagyományokat folytatva Kertimag és Gyógynövény Termelő Vállalatként működött. A szőregi Állami Gazdasággal együtt 1962 január elsején a Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézettel egyesült.

Ugyancsak 1949-ben a szegedi járás legszélsőségesebb homokvidékén alakult az Ásotthalmi Állami Gazdaság. A Csongrád—Békési Borforgalmi Vállalat szőlő-telepeinek átvételével alakult ki a gazdaság végleges profilja. A Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézetbe, a szegedi gazdaságba 1962-ben olvadt bele.

A Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet 1952 novemberében vált ki az Ásotthalmi Állami Gazdaságból és az ország egyik legnagyobb mezőgazdasági kutatóintézetének bázisává alakult.

A Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet szegedi gazdasága 1952-ben alakult tagosított földeken. Az intézetnek 1952-ig csupán az újszegedi és szabadkai úti telepek álltak rendelkezésére kísérleti célokra, mindössze 79 kh-on. A kísérleti gazdaság Óthalmon 935 kh-dal rendelkezett, a zombói homokvidéken pedig 153 kh tartozott hozzá.

A Duna—Tisza közén a szikes területek javítása céljából csatolták a gazdasághoz Apajpusztát 150 kh területtel. A gazdaság épületekkel és egyéb építményekkel nem rendelkezett.

A Szegedi Állami Gazdaság üzemegységeinek megoszlása 1949-ben kh¹

Megnevezés	Szántó	Szőlő Gyümölcsös	Krst	Rét legelő	Erdő	Nem művelt	Összesen
Óthalom	819	—	4	17	28	67	935
Újszeged	36	3	—	—	1	7	47
Szabadkai út	27	2	—	—	—	3	32
Zombó	96	7	—	53	—	9	165
Makói üzemegys.	639	1	—	—	40	34	714
Ecsegfalvi üzemegység	331	—	—	137	—	35	503
Szeged összesen	978	12	4	70	29	86	1179
A gazdaság összesen	1948	13	4	207	69	155	2369

A Szegedi Állami Gazdaság létrejöttkor területileg meglehetősen szétszórta helyezkedett el. A területének fele tartozott a szegedi határhoz és hat telephellyel rendelkezett. Ecsegfalvát 503 kh területtel szikjavítási kísérletek folytatása céljából

csatolták a gazdasághoz. Kopáncsot 1955-ben 76 kh-dal egységesítették vele, ahol árasztásos rizs termesztési kísérletek folytak. Az 1957-ben megszűnt makói kísérleti gazdaságot szintén a szegedinek adták át.

A Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet szegedi gazdasága 1957-ben három üzemegységből állt, a szegedi, makói és az ecsegfalvi egységből.

A szegedi üzemegység központja Óthalmon szerveződött. Hozzá tartoztak a zombói, a Szabadkai úti és újszegedi kísérleti telepek. Az üzemegység fő feladata a növénytermesztésen belül a nemesítettvetőmag-termesztés volt.

Az óthalmi üzemegység a budapesti műút mellett fekszik, Szegedtől 7 km-re, az Újszegeden lévő intézettől 11 km-re. Az intézet 107 kh-on működött, vetőmagtermesztési és -nemesítési feladatokkal. Foglalkozott a szegedi sárga lófogú kukorica, a szegedi olajlen, a szegedi csipős és csipősség nélküli fűszerpaprikamag termesztésével. Az Óthalmon látható épületek mindegyike 1952 óta épült. Így 1957-ig 80 férőhelyes tehénistálló, 40 férőhelyes lóistálló, 20 vagonos góré, 8 vagonos paprikaszárító-pajta, üzemi étkező és konyha, központi irodaépület, 60 férőhelyes munkásszálló, bognár, kovács és gépműhely, végül öt ikerház készült nyolc család részére.

Az üzemegység feladata volt 12 q elsőrendű fűszerpaprikavetőmag, 140 q olajlen, 130 q szegedi sárga kukorica, 1000 q eredeti nemesített Bánkúti 1201-es búzavetőmag előállítás. Az állattenyésztés 65 törzskönyvezett magyartarka tehénből és 70 növendékmarhából állt.

Az 1968-as átszervezés eredményeként megszűnt a szervezett kapcsolat a Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet és gazdasága között. Az üzem mint Szegedi Állami Gazdaság működött tovább. A Fehértói Halgazdaság 1969-ben csatlakozott a Szegedi Állami Gazdasághoz.

A Szegedi Állami Gazdaság 1969-re majdnem hatezer hektáros komoly nagyüzemmé fejlődött. Hat üzemegység elég szétszórta helyezkedett el. A terület felét a szántóföldek adták, a szőlő és gyümölcsös meghaladta a tíz százalékot. A kiszombori területet 1975 május 31-én átadták a Gabonatermelő Kutató Intézetnek.

Az állami gazdaság összes területe már 1962-ben megközelítette az ötezer hektárt, 1969-ben ezer hektárral emelkedett, e 1975-ben pedig több mint 500 hektárral csökkent, a kiszombori üzemegység elcsatolása miatt. A területnek 41%-át vetették be szántóföldi növényekkel, 10%-án továbbra is szőlőt termesztettek. A gyümölcsös területe mindössze 36 hektárt tett ki, a rét és legelő viszont szintén meghaladta a 10%-ot. A halastó vízfelülete majdnem elérte az összes terület negyed részét. A gazdaságban 1973-ban jelentős erdősítés folyt, az erdőterület több mint háromszorosára, 247 ha-ra emelkedett.

A Szegedi Állami Gazdaság területi felosztása 1969-ben kh³

Megnevezés	Szeged	Kiszombor	Kübekháza	Ásotthalom	Pusztamérges	Fehértó	Össz.
Szántó	608	829	1918	1316	305	60	5099
Szőlő	12	—	—	602	299	—	913
Gyümölcsös	1	—	—	117	52	—	170
Rét-legelő	17	4	575	490	40	97	1223
Halastó	—	—	—	—	—	2289	2289
Erdő	14	6	3	73	23	—	119
Nádas	—	1	19	3	1	194	218
Egyéb	34	37	35	33	40	163	342
Összes ter.	686	877	2613	2634	760	2803	10 373
Hektár	395	505	1504	1516	437	1613	5970

A Fehértói Halgazdaság 1932-ben az algyői főcsatornától délre elterülő, Szeged tulajdonát képező 900 kh-as területen épült ki, Fehértói Tógazdaság néven. A terület 1942-ben tovább növekedett 130 kh-dal és 1949-ben 300 kh-dal. Jelentős beruházások kezdődtek 1959-ben, melynek eredményeként haltenyésztő állomás, mesterséges halkeltető, kiszolgáló egységek, takarmánytároló és kh vízfelületre jutó termelt hal mennyisége a hetvenes évek végére mintegy 50%-kal emelkedett, meghaladta a 600 kg-ot. Az 1975-ös évben némi visszaesés következett be.

A Fehértói Halgazdaság főbb mutatói kg⁴

Megnevezés	1960	1967	1968	1969	1975
1 kh-ról termelt hal	395	573	635	599	564
1 kh súlyhozama	277	398	499	432	219
1 kh-ra kihelyezett hal	118	175	136	167	354
1 kg halhúshoz felhasznált keményítőérték	2,18	2,12	1,93	2,00	2,37

Az egy kg halhús előállításához felhasznált keményítőérték pedig a hatvanas évek végére valamelyest csökkent, de 1975-ben jelentős emelkedést mutatott.

Főbb növénykultúrák a Szegedi Állami Gazdaságban 1975-ben⁵

Növény	Terület ha	Termés menny. q	Átlagterm. q/ha	Ötéves átlag q/ha
Búza	905	23 557	26,0	29,6
Kukorica	166	6 801	41,0	34,6
Lucerna	239	10 450	43,0	35,5
Silókukorica	49	19 370	395,0	222,1
Csalamádé	21	6 996	332,2	—
Rét (száraz széna)	288	1 715	6,0	—
Legelő (száraz széna)	390	1 252	3,2	—
Zöldségfélék	9	427	45,4	88 000 Ft

Az összes szántóterület 40%-án termesztettek búzát, ennek termése az 1971—85 évek átlagában majdnem elérte a 30 q-át hektáronként. A kukoricát a szántóterület alig több mint 7%-án termesztették, melynek ötéves átlagtermése 41 q-át adott. A termesztett zöldségfélék területe 9 kh-on nem volt jelentős, évi átlagban a 100 ezer Ft-ot sem érte el a bevétel.

Takarmánynövényeket közel ezer hektáron termesztettek, melynek 2/3-át a rétek és legelők tették ki, lucernát a takarmánytermő területnek csak 1/4-én vetettek.

A Szegedi Állami Gazdaság állatállománya⁶

Megnevezés	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Tehén db	372	342	366	366	366	248
Téjtermelés t/l	2300	2500	2740	2760	2780	2980
Sertés db	3470	4510	4238	5721	6410	6309
Vágósertés q	3526	4998	3845	6535	7890	7515

A tehénlétszám öt év alatt 124 db-bal, 33%-kal csökkent. A tehenek fejési átlaga viszont 680 literrel emelkedett és megközelítette a háromezer litert. Az összes tejhozam 1975-ben 7390 hl volt, az 1970. évi 8556 hl-hez viszonyítva 1166 hl-rel csökkent. Az 1975-ös évben a fejősteheneken kívül 323 hízómarhát is tartottak, ezzel együtt az összes szarvasmarha 571 db volt.

A sertésállomány öt év alatt egyenletesen fejlődött. A vágósertések összes súlya kétszeresére emelkedett. Az összes sertésállomány számszerű emelkedése viszont csak 45%-ot ért el, tehát a sertések vágósúlya emelkedett 55%-kal.

A gazdaságban 42 lovat foglalkoztattak a szállításban, a baromfiállományt 22 db pulyka képviselte.

A Szegedi Állami Gazdaság eredményességi mutatói⁷

Év	Összes terület ha	Eredmény M/Ft	Halmazott termelési érték M/Ft	Dolgozói átlagos létszám	Egy dolgozóra jutó termelési érték Ft
1962	4960	7,534	59,535	1038	54 972
1963	4758	6,737	59,610	1032	58 270
1964	4924	4,736	61,002	968	63 019
1965	4929	4,084	48,987	933	52 505
1966	4898	3,860	59,726	927	64 430
1967	4892	4,524	61,852	915	67 600
1968	4834	8,588	67,488	870	77 752
1969	5975	5,296	83,914	897	93 549
1970	5969	0,469	80,531	885	91 098
1971	5940	6,825	93,737	905	103 577
1972	5940	2,451	96,515	880	109 552
1973	5939	11,265	114,153	871	136 058
1974	5927	7,457	111,771	840	143 296
1975	5395	2,551	106,249	824	134 052
%	108,0	—	197,8	79,3	243,9

Az állami gazdaság az 1962 és 1975 közötti tizennégy év alatt majdnem töretlenül fejlődött. Az egyetlen eredménytelen év a gazdaság e korabeli történetében az 1965-ös. Ennek okai a korai fagyokban, a jelentős belvízkárookban és az ebben az évben jelentkező száj és körömfájásban keresendők. Az esős nyár a szőlőben is jelentős peronoszpóra károkat okozott. A gazdaság eredményei igen alacsony szinten álltak 1970-ben is, melynek oka szintén a jelentős belvízkárookban keresendő. Ismeretes, hogy ebben az évben Szegedet óriási árvíz- és belvízkárok érték, melyek a termelési értékeket alacsony szinten tartották. A többi év eredménye nyereséggel zárult, a legalacsonyabb jövedelem is meghaladta a 2 MFt-ot. A 13 éves átlag, leszámítva az 1965-ös veszteséget, évi 5,561 MFt nyereséget jelentett. A legmagasabb nyereség 11,265 MFt 1973-ban realizálódott. A gazdaság területének kiterjedése közben 8%-kal emelkedett.

A halmazott termelési érték 14 év alatt majdnem kétszeresére emelkedett. Az egyenletes fejlődést itt is az 1965 és 1970-es évek törték meg, amikor a mezőgazdaságot természeti csapás sújtotta. A dolgozók átlagléttszáma az összes terület 433 kh-os emelkedése mellett mintegy 20%-kal csökkent, 1038-ról 824 főre. Így az átlageredmények emelkedése, az összes terület növekedése és a dolgozók létszámának csökkenése együttesen a termelékenység jelentős növekedését eredményezte. Az egy dolgozóra jutó termelési érték 14 év alatt 143%-kal emelkedett.

A Szegedi Állami Gazdaság fejlődése⁸

Megnevezés	1 70	1971	1972	1973	1974	1975
Beruházás mFt	13,078	33,850	21,286	7,072	10,590	22,512
Gépellátottság						
Traktoregység	100,3	95,1	94,7	91,4	97,4	94,0
Állóeszköz-állomány mFt	125,169	174,835	190,047	218,675	225,309	222,977
Átlagbér Ft	26 764	26 512	27 373	29 238	30 950	32 301

A beruházások a legmagasabb szintet 1971-ben érték el 33 mFt-tal. Az ötéves beruházási átlag 17 mFt-ot jelentett évente.

A gépellátottság már 1970-ben elérte a legmagasabb optimális szintet, utána némileg csökkent, minőségileg azonban magasabb szintre emelkedett.

Az állóeszköz-állomány öt év alatt 90%-kal emelkedett, értéke már 1973-ban meghaladta a 200 mFt-ot. Az egy dolgozóra jutó évi részesedés 1974-ben érte el a 30 ezer Ft-ot, évente rendszeresen emelkedett, legalább ezer Ft-tal. A részesedés emelkedése hat év alatt 6537 Ft-ot, vagyis 20%-ot jelentett.

2. Délalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság (Defag)

Csongrád megye 426 268 ha közigazgatási területéből 1970-ben az erdőterület 29 453 ha-t tett ki, amely 6,9%-os erdőszültségnak felelt meg. Az országos átlag 17% körül alakult, mely lassan emelkedett. A csongrádi és szegedi erdőszültségi fokozat az országos átlag felét sem érte el.

A tsz-ek 1968-ban 3447 ha erdőterülettel rendelkeztek, mely a 22 980 ha terület 15%-át jelentette. Az 1970-es erdőszültségi szint Csongrád megyében 5,7%-ot ért el.

A Délalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság 1970-ben⁹

Gyulai Erdészet	Falemezgyár — Budapesti út
Kisteleki Erdészet	Fűrészüzem — volt Lippai üzem
Ásotthalmi Erdészet	Csemetekert — Maros torkolat
Vésztői Erdészet	Műszaki rész — Zsótér út
Szegedi Erdészet	— —

Az Erdőgazdálkodás 1947-től Erdőgazdasági Nemzeti Vállalként működött, majd Tiszamenti Erdőgazdaságra és Szegedi Erdőgazdaságra vált szét. Később Csongrád Megyei Erdőgazdaságként működött 1969-ig. A Délalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság (Defag) 1970 január 1-én alakult. A Defag-hoz öt erdőszület és négy fafeldolgozó telep tartozott.

A Szegedi Erdőgazdaság 1970 január 1-től a Defag keretében működött. Szeged 11 262 ha területéből 509 ha volt az erdő, mely 4,5%-os erdőszültséget adott.

Szeged erdőszültségének megoszlása 1970-ben ha¹⁰

Erdőgazdaság	117
Állami Gazdaság	15
Országos Vízügyi Hivatal	71
Termelőszövetkezetek	96
Egyéb	210
Összesen:	509

A Szegedi Erdőgazdaság kezelésében az erdőterületek mindössze 23%-a volt. Az egyéb, tehát nem összefüggő erdőterületek az összes erdőterület 41%-át jelentették.

A fafajták közül az akác és a hazai nyár jártak elől mennyiségben. A nemes nyárral és fűzfával együtt a faállomány döntő többségét adták. A fenyvesek egyre dinamikusabban terjedtek és a tölgy mennyisége is számottevően gyarapodott.

Szeged erdőszültségi adatai 1970-ben ha¹¹

Megnevezés	Erdőterület	Új fásítás	Összesen
Városi Tanács	196	21	217
Szegedi Állami Gazdaság	73	115	188
Egyéb állami erdő	115	—	115
Összesen:	384	136	520

Az összes szegedi erdőterület tehát 1970-ben 520 hektárt jelentett, melyből 217 hektár, 41% a Városi Tanács gondozásában volt. A Szegedi Állami Gazdaság az erdőterületek 36%-át birtokolta. Az új fásítás 1970-ben 136 hektárt tett ki, az összes erdőterület 36%-át. Az erdőszültségi aránya az országos átlagot tekintve jelentősen elmaradt, annak alig 1/4-ét érte el.

3. A „Kossuth” Halászati Termelőszövetkezet tevékenysége 1946—1974 között

A Szegedvidéki Halászati Szövetkezet a felszabadulás után 1946-ban alakult. Az újjászervezett szövetkezet 1560 kh kiterjedésű természetes vízterületet bérlet. A szövetkezet területe az atkai Holt-Tisza-ág hullámtéri csatornájának az élő Tiszába való beömlésétől a jugoszláv határig terjedt. A Maros folyónak a torkolatától számított 5 km-es szelvényéig terjedő szakasza is hozzátartozott. A bérlet 15 évre szólt és az évi bért 1,4 kg hal árában állapították meg, mely az 1—2 kg-os ponty Budapestben érvényes árát jelentette. A szövetkezetben 39 halász dolgozott.

A halászok 1950-ben kifogtak a táblázatban kimutatott fajtákon kívül még 63,35 kg kárászt és 82,70 kg törpeharcsát. Így 1950-ben összesen áruba bocsájtottak 11 952,60 kg halat. A legnagyobb mennyiségben harcsa került terítékre, majdnem 3000 kg súllyal. A második helyet a márna foglalta el, majdnem 2500 kg-os fogással. A márnát a mennyhal követte, azonban csak fele mennyiséggel, de megelőzte a közkedvelt pontyot. Ekkor még majdnem ezer kg-os mennyiséggel szerepelt a kecsge. A különböző keszegfajták közel 2000 kg-ot nyomtak. A süllőt 446 kg-os, a csukát pedig csak 81,60 kg-os mennyiségben fogták ki egy év alatt.

A Kossuth Halászati Termelőszövetkezet a Szegedvidéki Halászati Termelőszövetkezet és a Marosvizi Halászati Termelőszövetkezet egyesülésével jött létre 1952 október 16-án. Elnökké Juhász József halászt választották, aki ezt a tisztséget a szövetkezet fennállásáig, 1974-ig töltötte be. A Tisza Halászati Termelőszövetkezet 1975 január 1-től működött, három halászati termelőszövetkezet egyesüléséből jött létre. A szegedi Kossuth, a csongrádi Haladás és a hódmezővásárhelyi Ady Endre szövetkezetek egyesülésével.

A „Kossuth” Htsz vízfelülete az egyesüléssel 3002 kh-ra emelkedett, majd 1954-től 2404 kh-ra csökkent. A szövetkezet tagsága viszonylagos állandóságot mutatott, 1974-ben is 38 halász dolgozott a gazdaságban. Országosan mintegy 1500 halászat-tsz-tagot tartottak nyilván, a szegedi halászok ennek 2,5%-át jelentették.

A „Kossuth” Halászati Termelőszövetkezet halfogása q¹³

Év	Halfogás	Év	Halfogás	Év	Halfogás
1953	662,00	1960	579,00	1970	1073,00
1954	405,00	1961	725,00	1971	886,00
1955	454,00	1962	776,00	1972	825,00
1956	622,00	1963	735,00	1973	850,00
1957	—	1964	762,00	1974	792,00
1958	640,00	1965	970,00	—	—
1959	603,00	1966	962,00	—	—
—	—	1967	868,00	—	—
—	—	1968	735,00	—	—
—	—	1968	735,00	—	—
—	—	1969	817,00	—	—
—	—	1969	817,00	—	—
Átlag:	564,00	Átlag:	742,00	Átlag:	865,00

A „Kossuth” HTSZ gazdasági eredményeit tekintve 1970-ben az országban lévő 23 halászati tsz közül az ötödik helyen állt. Halmazott termelési értéke 1972-ben 3,768 mFt-ot ért el. A Roosevelt téri Halászsárda árbevétele hasonló szinten alakult, 1966-ban 3,610 mFt, 1967-ben pedig jelentősen meghaladta az előző évit, 4,770 mFt-tal zárt.

A halfogás az 1953—1974-ig terjedő 21 év alatt folyamatosan emelkedett. A legalacsonyabb fogásra 1954-ben került sor, 405 q-val. A legmagasabb eredményt 1970-ben érték el, 1073 q-val. Az ezer q-át 21 év alatt ekkor haladták meg. A fogási eredmények leggyakrabban 600—800 q között alakultak. Az évi átlagfogás 21 év alatt 723 q-át ért el, mely több mint hatszorosát jelentette az 1950-ben kifogott mennyiségnek. Az ötvenes évek átlaga 159 q-val kevesebb fogást jelentett a 21 éves átlagnál.

A hatvanas évek első felében 715 q-ra emelkedett az évi átlagfogás, mely 20%-os növekedést jelentett az ötvenes évek átlagához számítva és 27 q-val maradt el a hatvanas évtized átlageredményétől. Az összes halfogás az 1961. évtől tartósan 700 q fölé emelkedett, a hetvenes években pedig meghaladta a 800 q-át évente, mely 301 q-val jelentett többet (87%) az 1953—1959-es évek eredményénél.

A Htsz árbevétele 1962-ben haladta meg az egymillió Ft-ot, majd 1966—67-ben 1,6 mFt-nál is magasabbra emelkedett. Az egy tagra jutó jövedelem ugyancsak 1967-ben haladta meg a 30 ezer Ft-ot. A hat évi átlag valamivel 30 ezer Ft alatt maradt.

Az egy kh vízterületre jutó halfogás a hatvanas években 27—36 kg volt. A legnagyobb értéket 1966-ban érte el, 36 kg-mal. A hat évi átlag 31-kg-nak felelt meg, az 1967. évi fogás ugyanennyit mutatott.

A kifogott elsőrendű hal mennyisége az 1954—1955. évi 100 q-ról 1970-re ötszörösére emelkedett, legnagyobb százalékát a ponty adta, melynek mennyisége az 1954—1956-os éveket kivéve meghaladta a 100 q-át. A legmagasabb értéket az 1968. évi 185 q jelentette, az összes elsőrendű hal 50%-ával. A pontyfogás évi átlaga meghaladta a 100 q-át, az összes elsőrendű hal évi átlaga pedig a 300 q-át. A ponty adta tehát az összes elsőrendű hal 1/3-át.

A Kossuth Halászati Termelőszövetkezet eredményei¹⁴

Év	Érték mFt	Egy kh-ra eső fogás/kg	Egy tag jövedelme Ft
1962	1,018	30,0	28 703
1963	0,901	27,0	26 754
1964	0,813	28,0	22 496
1965	1,226	35,0	25 883
1966	1,648	36,0	27 246
1967	1,677	31,0	33 760
Átlag:	1,212	31,0	29 140

A második helyen az elsőrendű halak között mennyiségileg a harcsa fogása állt, évi átlagban több mint 70 q-val. A kifogott mennyiség a 100 q-át csak 1967-ben haladta meg, amikor az elsőrendű hal 1/4-ét adta, éves átlagban azonban csak az 1/5-ét. A ponty és harcsa együttesen a kifogott elsőrendű hal több mint felét szolgáltatott. A süllő fogása éves átlagban meghaladta a 20 q-át, az évi zsákmány elég egyenletesen alakult. Évente igen jelentősen változott a kifogott csuka mennyisége 10—50 q közötti ingadozással.

Az 1960-ban jelentkező busa kifogott mennyisége 1970-ben 131 q-ával meghaladta a pontyét, az angolnát pedig évente átlagban mintegy 100 kg-os mennyiségben zsákmányolták. A kecsgefogás egyes években elérte a 10 q-át.

A Kossuth Htsz II. rendű halfogása összesen q¹⁶

Év	Vegyes fehér	Törpeharcsa	Kárász	Összesen
1953	281,00	—	—	281,00
1954	131,00	176,00	—	307,00
1955	166,00	178,00	—	344,00
1956	173,00	184,66	—	367,56
1964	416,00	16,64	62,44	495,95
1966	471,49	36,56	128,43	636,48
1968	313,90	0,18	53,25	367,33
1969	271,05	1,75	163,82	436,62
1970	273,92	1,29	293,82	560,03

A másodrendű halfogást négy halféleség adta. A keszegek tették ki a legnagyobb mennyiségét. A törpeharcsa és naphal fogása a hatvanas évek második felében jelentősen csökkent, alig haladta meg az egy q-át. A kifogott kárász mennyisége azonban jelentősen emelkedett, 1970-ben meghaladta a keszegét.

A Kossuth Htsz által kifogott hal 1/3-át adta a megyében kifogott mennyiségnek. Bár az elsőrendű hal aránya 1968-ban elérte az összes kifogott hal felét, a többi években elmaradt attól. Az összes halfogásból a vegyes fehér halak, a keszegek álltak az első helyen, 1968-ban több mint 40%-kal. Az egyfajta halat vizsgálva legnagyobb mennyiségben és állandó jelleggel a ponty, harcsa és kárász került terítékre.

A Kossuth Htsz 1968—1969 évi halfogása q¹⁷

Hal	1968 q	1968 %	1969 q	1969 %
Ponty	185,30	25,2	106,40	13,0
Busa	3,28	0,4	86,01	10,5
Süllő	16,12	2,2	25,84	3,2
Harcsa	81,98	11,1	67,42	8,3
Csuka	12,51	1,7	8,25	1,0
Angolna	1,00	0,1	—	—
Balin	41,11	5,6	46,09	5,6
Kecsege	9,33	1,3	10,16	1,3
Márna	17,49	2,4	30,20	3,7
Compó	—	—	0,79	—
I. r. hal összesen:	368,12	50,0	381,16	46,6
Vegyes fehér	313,90	42,8	271,05	33,2
Törpeharcsa	0,18	—	1,75	0,2
Kárász	53,25	7,2	163,82	20,3
II. rendű hal összesen:	367,33	50,0	436,62	53,4
I—II. rendű hal összesen:	735,45	100,0	817,78	100,0
Béka	88,46	—	152,70	—
Rák	9,51	—	16,51	—

A ponty fogása 1968-ban meghaladta a 25%-ot. A keszegek és kárász együttesen a kifogott hal felét adták, a törpeharcsa mennyisége jelentősen csökkent az előző évhez viszonyítva. A béka és rák fogása 1968—1969-ben érte el a legmagasabb szintet.

Az összes kifogott hal a „Kossuth Htsz-ben” q¹⁸

Év	I. rendű hal	II. rendű hal	Összesen	I. rendű hal %	II. rendű hal %
1953	381,00	281,00	662,00	57,55	42,45
1954	100,00	344,00	444,00	22,52	77,48
1955	100,00	344,00	444,00	22,52	77,48
1956	264,00	357,56	631,56	41,80	58,20
1964	265,72	495,95	761,67	34,89	65,11
1966	325,95	636,48	962,43	33,87	66,13
1967	395,50	473,29	868,79	45,52	54,48
1968	368,12	367,33	735,45	50,05	49,85
1969	381,16	436,62	817,78	46,61	53,39
1970	505,44	568,03	1073,47	47,08	52,92
Átlag:	308,69	431,43	740,13	41,71	58,29

A kifogott hal 10 éves átlaga azt mutatta, hogy az évente zsákmányolt 737 q hal nagyobb része 427 q, tehát 58%-a tartozott a másodrendű halak közé. Húsz év átlagában azt lehet megállapítani, hogy 40—60%-os arány állt fenn az első és másodrendű halak fogása között. A másodrendű halak tehát nagyobb arányban szerepeltek. Az 1960-as 50%-os aránytól eltekintve a másodrendű halak, keszegek és törpeharcsák adták a fogás nagyobb részét.

Jegyzet

1. Viharsarki Állami Gazdaságok 1949—1969.
2. Uo.
3. Uo.
4. Uo.
5. Békés és Csongrád megyei állami gazdaságok statisztikai évkönyve, Szeged, 1971—1975.
6. Uo.
7. Viharsarki Állami Gazdaságok 1949—1969. Gárgyán Lajos igazgatóhelyettes adatai, Szeged, 1982.
8. Békés és Csongrád megye állami gazdaságainak statisztikai évkönyve, Szeged 1971—1975.
9. Szeged város és Csongrád megye erdőterületének adatai, Dr. Göde György feljegyzése.
10. Uo.
11. Uo.
12. Szeged Vidéki Halászati Szövetkezet jelentése 1951. január 13-án. Füzesi János ügyvezető írása.
13. Kimutatás a természetes vizek 1953—1974. évi halfogásáról. KHTsz jelentése.
14. KHTsz Farkas Márton főkönyvelő adatai.
15. Csongrád Megyei Tanács, Szeged, Móricz Miklós halászati felügyelő jelentései.
16. Uo.
17. KHTsz jelentései a halfogásról 1969.
18. A KHTsz és Móricz Miklós halászati felügyelő jelentései a halfogásról, Szeged 1953—1970.

ENTWICKLUNG DER STAATSGÜTER UND DER PRODUKTIONSGENOSSENSCHAFT FÜR FISCHEREI IN SZEGED ZWISCHEN 1949—1975

SÁNDOR FÓRIZS

Es werden in der vorliegenden Arbeit die Herausbildung, organisatorische Entwicklung und Gestaltung des Wirtschaftslebens im Staatsgut Szeged, im Gut für Forst- und Holzverarbeitung in der Südungarischen Tiefebene sowie in der Produktionsgenossenschaft für Fischerei „Kossuth“ übersehen. Diese Güter haben sich in der zweiten Hälfte der 1940-er Jahre, ihre Grösse und Wirtschaftsordnung Mitte der 1970-er Jahre herausgebildet. Infolge der Ausnutzung der Vorteile in der Grossbetriebsproduktion hat sich das Niveau ihrer Wirtschaftsführung wesentlich erhöht.

РАЗВИТИЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ГОЗЯЙСВ И ВЫБОЛОВЕЦКОГО КООПЕРАТИВА В Г. СЕГЕДЕ В ПЕРИОД МЕЖДУ 1949—197. ГГ.

ШАНДОР ФОРИЖ

Работа проводит обзор формирования и организационного развития Сегедского государственного хозяйства, Южноальфельдского лесо- и деревоперерабатывающего предприятия а также Рыболовецкого кооператива им. Л. Кошута. Эти хозяйства были организованы во второй половине 1940-х годов, а к середине 1970-х годов сформировались размеры их хозяйства и порядок экономики. Благодаря использованию преимуществ крупнохозяйственного производства, значительно возрос уровень экономики этих предприятий.